

Jørgen Øllgaard: "RUC i limbo", "Poul Holms stil" samt "Universitetet: Tavshedskulturen" i fagmagasinet FORSKERforum (www.forskerforum.dk/downloads/ff-199.pdf - s. 17-18 samt 14)

Anonyme kilder:

Dokumentation, metodebeskrivelse og etik bag artikelserie om RUCs nye ledelse

Jeg er fagblads-journalist på forsknings- / universitetsstof gennem 15 år, hvilket betyder, at jeg har stort kendskab til området samt gode kilder.

Jeg har derfor også stor underhåndsviden om, hvad der foregår udenfor det officielle. Det journalistiske problem er imidlertid, at det er svært at bringe kontroversiel viden i spil, for meget få ønsker at optræde som kilde. Nye ledelsesformer og topstyring på universiteterne har medført en "tavshedskultur". Det betyder, at der ofte er stor forskel på, hvad der er offentlige dagsorden og hvad der siges i kulisserne. Myndighedspersoner kan sige et til citat, noget langt mere radikalt til baggrund, men deres udsagn kan også modsiges af andre kilder, som dog ikke vil citeres.

Baggrunds-artiklen "Universitetet: Tavshedskulturen" handler om dette miljø. Artiklen opstod som ét biprodukt på hovedartiklen, og opridser egentlig mange af de problemer og dilemmaer, som man som journalist udsættes for.

I tilfældet med RUC vidste jeg, at der var store kontroverser på RUC. Den nye rektor, Poul Holm, havde taget nogle meget enerådige beslutninger og i møder og beslutninger opførte han sig stejlt og diktatorisk, fx når han egenrådigt udpegede institutledere eller da han i ansættelsesudvalg var i mindretal overfor de øvrige medlemmers vurdering og pludselig udbrød: "I kan sige, hvad I vil. Det er alligevel mig, som bestemmer", hvorefter han afsluttede mødet og udpegede sin egen kandidat.

Disse historier kunne jeg ikke skrive på almindelige journalistiske præmisser, da kun få ville stille op som kilder. Jeg var yderligere handikappet af, at hverken Poul Holm eller bestyrelsesformand Dorte Olesen ville lade sig interviewe efter tidligere kritiske spørgsmål.

Historien skulle altså dumpes af mangel på åbne kilder eller skrives ved hjælp af mere ukonventionelle metoder, dvs. ved udbredt brug af anonyme kilder. Da historien ikke bare var afdækning af en enkelt, isoleret hændelse, men en række handlinger blev det "en miljøbeskrivelse":

Artiklerne "RUC i limbo" og "Poul Holms stil" blev skabt gennem interviews med 10-20 ledere, eks-ledere og deltagere i magtspillet på RUC med løfte om absolut anonymitet. Dette indebærer en betydelig risiko for, at kilderne spillede deres eget spil og at journalisten forføres af særinteresser. Mit filter overfor dette var at konfrontere kilderne med, hvad der kunne være deres "skjulte dagsorden" samt så vidt muligt at krydstjekke deres oplysninger med andre kilder (fx om beslutningsforløb og hvad der var foregået på lukkede møder).

Udvælgelse af kilder handlede om at finde personer, som havde været tæt på beslutningsprocesserne samt at få repræsenteret forskellige fløje. Tre ud af fire kilder indvilgede i at deltage.

Skelettet til spørgsmål gik ud fra nogle af rektors konkrete handlinger, fx dennes konfrontation med tidligere ledere, udformning af reformplan samt udpegning af institutledere. Ved at spørge til disse emner voksede stoffet i dybde og bredde, og der viste sig efterhånden et billede af "miljøet".

Interviewprocessen var ret tidskrævende målt på fagbladsnormer. Interviews samt artikelskrivning har vel isoleret set taget mere end en uges koncentreret arbejde (ikke inkl. den forhåndsviden, som sparkede historien i gang).

Selve præsentationen af stoffet krævede en særlig overvejelse. For ikke at bombardere læseren med for mange oplysninger, måtte stoffet disponeres. Jeg valgte det trick at disponere stoffet for læserne ved i indledningen at fortælle om de tre hovedpositioner / modsætninger (mellem kritikerne, de afventende og reformstøtterne).

Kontradiktionen fra den angrebne rektor Poul Holm og bestyrelsesformand Dorte Olesen foregik – da de ikke ville interviewes – ved at jeg fremsendte centrale passager i artiklerne for dem, med mulighed for at svare. Der kom et kortfattet svar pr. mail, som ikke forholdt sig til de beskrevne begivenheder / fakta, men formede sig som angreb på min journalistiske metode ("skyd pianisten"). Disse citater indgik i artiklerne.

Succeskriteriet for artiklerne var, at de citerede personer kunne genkende sig selv / sine citater samt at miljøerne generelt kunne genkende beskrivelsen. Der er da heller ikke kommet indsigelser mod artiklernes fakta.

Den udbredte brug af anonyme kilder var en nødløsning. Alternativet var, at historien ikke blev skrevet (og den var vigtig, fordi den fortæller noget aktuelt om ledelser og miljøer på de nye danske universiteter).

Artikler med udbredt brug af anonyme kilder er usædvanlig i dansk journalistik. Jeg var meget inspireret af den kritiske, amerikanske journalistik (senest var afdækningen af Irak-krigens tvivlsomme beslutningsgrundlag og Guantanamo ikke mulig uden anonyme sources (Government- eller Army)).

Anonyme kilder-metoden er imidlertid risikofyldt for journalisten. Dels kan man blive vildført, hvis researchen ikke er i orden. Og dels lægger den kritiske journalist sig ud med magtfulde myndighedspersoner og miljøer. I mit tilfælde klagede 13 fremtrædende politologi-professorer, som var utilfredse med bladets "form og stil" og metoder. En professor klagede til Pressenævnet over en relateret artikel, men nævnet frikendte mig helt og aldeles (fordi de præsenterede fakta var korrekte og fordi professoren selv var hørt).

Nogle prøver således at indskrænke den redaktionelle og journalistiske frihed. Det er desværre omkostningen ved at lave kritisk / dybdeborende journalistik - og jeg skulle hilse og sige, at det er en tidrøver.

Jørgen Øllgaard